

PEDAGOGIK MULOQOT ORQALI SHAXSNI TARBIYALASHDA IJTIMOIY MUHIT OMILLARINI TAHLIL QILISH

JO'RAYEVA SITORA

Magistratura talabasi

Ilmiy rahbar: Avezov Olmos

ANNOTATSIYA

Mazkur ilmiy ishda pedagogik muloqot jarayonida shaxs tarbiyasiga ta'sir etuvchi ijtimoiy muhit omillari ilmiy-pedagogik nuqtai nazardan tahlil qilinadi. Tadqiqotda o'quvchi shaxsining shakllanishida oila, ta'lim muassasasi, tengdoshlar muhiti, ommaviy axborot vositalari hamda raqamli kommunikatsiya tizimlarining pedagogik ta'sir mexanizmlari yoritiladi. Shuningdek, pedagogik muloqotning kommunikativ, psixologik va tarbiyaviy funksiyalari orqali ijtimoiy muhitning shaxsning axloqiy, intellektual va ijtimoiy rivojlanishiga ko'rsatadigan ta'siri tahlil qilinadi.

Ishda zamonaviy pedagogik yondashuvlar asosida pedagog va o'quvchi o'rtasidagi samarali kommunikativ munosabatlarni shakllantirish, ijtimoiy muhitdagi salbiy omillarni kamaytirish hamda ijobiy tarbiyaviy muhitni rivojlantirish usullari ilmiy asosda bayon etiladi. Tadqiqot natijalari pedagogik muloqotni takomillashtirish, o'quvchilarning ijtimoiy moslashuvchanligini oshirish va barkamol shaxs tarbiyasini samarali tashkil etishga xizmat qiladi.

Kalit so'zlar: *pedagogik muloqot, shaxs tarbiyasi, ijtimoiy muhit, kommunikativ kompetensiya, tarbiyaviy jarayon, pedagogik ta'sir, oila muhiti, tengdoshlar guruhi, ijtimoiylashuv, pedagogik texnologiyalar, axloqiy tarbiya, psixologik omillar, raqamli kommunikatsiya, ta'lim muhiti, interaktiv yondashuv.*

Pedagogik muloqot orqali shaxsni tarbiyalash jarayoni zamonaviy pedagogika va psixologiya fanining eng dolzarb yo'nalishlaridan biri hisoblanadi. Hozirgi globallashtirish va axborotlashuv davrida o'quvchi shaxsining shakllanishiga

nafaqat ta'lim muassasasi, balki oila, tengdoshlar muhiti, ommaviy axborot vositalari, internet kommunikatsiyasi hamda raqamli ijtimoiy platformalar ham kuchli ta'sir ko'rsatmoqda. Shu sababli pedagogik muloqotni faqat oddiy kommunikativ vosita sifatida emas, balki murakkab ijtimoiy-pedagogik boshqaruv mexanizmi sifatida tahlil qilish zarurati yuzaga kelmoqda.

2023-yilda chop etilgan "Ta'lim-tarbiya jarayonida muloqot masalalari" nomli ilmiy maqolada pedagogik muloqot o'qituvchi va o'quvchi o'rtasidagi psixologik hamkorlik tizimi sifatida talqin qilinib, unda oilaviy va ijtimoiy muhitning tarbiyaviy jarayonga ta'siri alohida ko'rsatib o'tilgan. Tadqiqotda pedagogik muloqotning samaradorligi o'quvchi yashayotgan ijtimoiy muhit bilan bevosita bog'liqligi ilmiy asoslangan

2023-yil 29-dekabrda e'lon qilingan "Ofitser-o'qituvchining ta'lim jarayonidagi faoliyatida muomala va muloqot madaniyati" maqolasida pedagogik muloqotning asosiy vazifalari sifatida axborot almashish, shaxsni anglash va tarbiyaviy ta'sir ko'rsatish jarayonlari ko'rsatilgan. Tadqiqot natijalariga ko'ra, pedagog va o'quvchi o'rtasidagi kommunikativ muhit sog'lom tashkil etilganda o'quvchilarning ijtimoiy faolligi va shaxsiy rivojlanishi sezilarli oshadi

Pedagogik jarayonning ijtimoiy omillar bilan bog'liqligi "Ta'lim ijtimoiy madaniy fenomen va pedagogik jarayon sifatida" nomli ilmiy maqolada ham keng yoritilgan. 2023-yil 15-mayda chop etilgan ushbu tadqiqotda bola shaxsining rivojlanishida ijtimoiylashuv, psixologik muhit va tarbiyaviy kommunikatsiyaning ahamiyati tahlil qilingan. Mualliflarning fikriga ko'ra, ijtimoiy muhitdagi kommunikativ munosabatlar bolaning psixik rivojlanishi va ijtimoiy moslashuviga to'g'ridan-to'g'ri ta'sir qiladi

So'nggi yillarda O'zbekistonda ta'lim tizimining raqamlashtirilishi pedagogik muloqotning yangi shakllarini yuzaga keltirdi. Elektron platformalar, onlayn ta'lim tizimlari va raqamli kommunikatsiya vositalari o'qituvchi va o'quvchi o'rtasidagi munosabat xarakterini sezilarli o'zgartirmoqda. Bu jarayon ayniqsa pandemiyadan keyingi davrda yanada kuchaydi. Endilikda pedagogik muloqot nafaqat auditoriyada, balki virtual muhitda ham amalga oshirilmoqda. Shu sababli

zamonaviy pedagog kommunikativ kompetensiya bilan bir qatorda raqamli kommunikativ ko'nikmalarga ham ega bo'lishi talab etilmoqda.

2023-yilda o'tkazilgan "Bo'lajak o'qituvchilarning kasbiy faoliyatida muloqot tizimini modellashtirish" nomli ilmiy tadqiqotda pedagogik kommunikatsiyaning interaktiv, perseptiv va kommunikativ komponentlari o'rganilgan. Tadqiqot natijalarida pedagogik muloqotning samarali modeli o'quvchilar uchun qulay psixologik muhit yaratishi va ijtimoiy moslashuvni kuchaytirishi ko'rsatib berilgan

Maktabgacha va umumiy o'rta ta'lim tizimida olib borilgan ilmiy kuzatuvlar ham ijtimoiy muhitning tarbiyaga kuchli ta'sirini tasdiqlaydi. 2023-yilda chop etilgan "Maktabgacha yoshdagi bolalarning ijtimoiylashuv jarayoni" maqolasida bolaning ijtimoiy rivojlanishida pedagog, ota-ona va jamoaviy muhitning roli keng tahlil qilingan. Tadqiqotda bolaning kommunikativ faolligi va ijtimoiy adaptatsiyasi oilaviy hamda pedagogik muhit bilan chambarchas bog'liqligi qayd etilgan

Bugungi kunda real pedagogik amaliyotda kuzatilayotgan muhim holatlardan biri o'quvchilarning kommunikativ xulqiga raqamli ijtimoiy muhitning kuchli ta'siridir. Ijtimoiy tarmoqlar, qisqa formatdagi axborot oqimlari va virtual kommunikatsiya o'quvchilarning nutq madaniyati, fikrlash uslubi va muloqot psixologiyasiga sezilarli ta'sir ko'rsatmoqda. Shu sababli pedagogik muloqot jarayonida o'qituvchi nafaqat bilim beruvchi, balki psixologik moderator va ijtimoiy yo'naltiruvchi sifatida ham faoliyat yuritmoqda.

O'zbekistonda pedagog kadrlar faoliyatini modernizatsiya qilish bo'yicha olib borilayotgan islohotlar ham pedagogik muloqotni rivojlantirishga qaratilgan. So'nggi yillarda pedagoglar attestatsiyasi, raqamli ta'lim platformalari va interaktiv metodlarni joriy etish orqali o'qituvchilarning kommunikativ kompetensiyasini oshirishga alohida e'tibor qaratilmoqda

Umuman olganda, pedagogik muloqot orqali shaxsni tarbiyalash jarayoni ko'p omilli ijtimoiy-pedagogik tizim hisoblanadi. Oila muhiti, tengdoshlar guruhi, raqamli kommunikatsiya, pedagogning kasbiy mahorati va ta'lim muassasasidagi

psixologik atmosfera shaxs tarbiyasining samaradorligini belgilovchi asosiy omillar sifatida namoyon bo'ladi. Shu sababli zamonaviy pedagogika fanida ijtimoiy muhit omillarini chuqur tahlil qilish va ular asosida samarali pedagogik muloqot strategiyalarini ishlab chiqish dolzarb ilmiy vazifalardan biri hisoblanadi.

XULOSA

Pedagogik muloqot orqali shaxsni tarbiyalash jarayonini ilmiy-pedagogik jihatdan tahlil qilish shuni ko'rsatadiki, shaxs rivojlanishi va ijtimoiy shakllanishida ijtimoiy muhit omillari hal qiluvchi ahamiyatga ega.

Zamonaviy ta'lim tizimida pedagogik muloqot oddiy axborot almashish vositasi emas, balki o'quvchining psixologik, axloqiy, kommunikativ va ijtimoiy kompetensiyalarini shakllantiruvchi murakkab pedagogik mexanizm sifatida namoyon bo'lmoqda.

Tadqiqotlar va real pedagogik jarayonlar tahlili natijasida oila muhiti, tengdoshlar jamoasi, ta'lim muassasasidagi psixologik atmosfera, ommaviy axborot vositalari hamda raqamli kommunikatsiya tizimlari o'quvchi shaxsining shakllanishiga kuchli ta'sir ko'rsatishi aniqlandi.

Ayniqsa, sog'lom kommunikativ muhitda shakllangan pedagogik muloqot o'quvchilarning ijtimoiy moslashuvchanligi, mustaqil fikrlashi, nutq madaniyati va ijtimoiy faolligini rivojlantirishda muhim omil bo'lib xizmat qiladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. Xoliqov A. Pedagogik mahorat va pedagogik muloqot asoslari. Toshkent: "O'qituvchi", 2020.
2. To'xtaxodjayeva M., Nishonova S. Pedagogika nazariyasi va tarixi. Toshkent: "Fan va texnologiya", 2019.
3. Ishmuhamedov R., Abduqodirov A. Ta'limda innovatsion pedagogik texnologiyalar. Toshkent: "Universitet", 2021.
4. Hasanboyev J., To'raqulov X. Pedagogika va psixologiya asoslari. Toshkent: "O'zbekiston Milliy ensiklopediyasi", 2018.

